

Lech Moryksiewicz, Maria Pacholska

Historia gimnazjum

**ROCZNY PLAN DYDAKTYCZNY
PRZYKŁADOWE SCENARIUSZE LEKCJI
PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA**

POZNAJEMY PRZESZŁOŚĆ

**STAROŻYTNOŚĆ
i
ŚREDNIOWIECZE**

1

I. Roczny plan dydaktyczny

Poniższy plan dydaktyczny przewidziany jest do realizacji w ciągu 53-55 godzin lekcyjnych. Program nauczania proponuje 47 nowych jednostek lekcyjnych oraz tematy powtórzeniowe. Na przeprowadzenie poszczególnych tematów przeznaczono zasadniczo po 1 godzinie, co daje nauczycielowi możliwość swobodnego i bezproblemowego zrealizowania treści nauczania w ciągu całego roku szkolnego. Pozostała rezerwa czasowa umożliwi nauczycielowi, według uznania, zwiększenie do 2 godzin niektórych tematów dotyczących np. kultury czy wprowadzenie zagadnień związanych z regionalizmem. Plan jest autorską propozycją, może być wykorzystany w całości lub zmodyfikowany. Może także zachęcić nauczyciela, korzystającego z pełnej autonomii, do opracowania własnej propozycji, uwzględniającej w większym stopniu realia szkoły, w której pracuje. Plan może służyć także do skonstruowania przedmiotowego systemu oceniania.

Lekcja		Cele nauczania w ujęciu czynnościowym	Środki dydaktyczne
Nr	Temat oraz główne zagadnienia lekcji	Po zajęciach uczeń:	
1.	Odkrywanie dziejów <ul style="list-style-type: none"> ▪ Historia i historiografia ▪ Źródła historyczne ▪ Historia jako nauka ▪ Czas w dziejach 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uzasadnia potrzebę nauczania historii, ▪ rozróżnia podstawowe rodzaje źródeł historycznych, ▪ rozumie znaczenie procesów przyczynowo-skutkowych, ▪ wymienia podstawowe jednostki do określania wydarzeń z przeszłości, ▪ zaznacza na linii chronologicznej potrzebne informacje. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ oś czasu
Pojęcia i nazwy: <i>historia, historiografia, źródła historyczne, prehistoria, archeologia, era, epoka.</i>			
2.	Najdawniejsze dzieje ludzkości <ul style="list-style-type: none"> ▪ Przemiany w czasach paleolitu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozumie proces ewolucji człowieka, ▪ wskazuje przełomowe momenty w rozwoju człowieka, ▪ wyjaśnia nazwy: <i>homo habilis, homo erectus, homo sapiens,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa fizyczna świata

Lekcja		Cele nauczania w ujęciu czynnościowym	Środki dydaktyczne
Nr	Temat oraz główne zagadnienia lekcji		
2. cd.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Początki hodowli i rolnictwa – rewolucja neolityczna ▪ Epoka brązu i początek epoki żelaza ▪ Najdawniejsze osadnictwo na ziemiach polskich 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polegała rewolucja neolityczna, ▪ rozumie zależność pomiędzy środowiskiem naturalnym a warunkami życia, ▪ wyjaśnia, dlaczego Bliski Wschód stał się kolebką cywilizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Słownik wyrazów obcych</i>, Warszawa 1980 ▪ album J. Wolf, Z. Burian, <i>Pradzieje człowieka</i>, Warszawa 1982
	<p>Pojęcia i nazwy: <i>epoka kamienia, paleolit, ewolucja, neolit, epoka brązu, epoka żelaza, rewolucja neolityczna, miasto, kultura, cywilizacja</i></p>		
3.	<p>Cywilizacja starożytnej Mezopotamii</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kraj między rzekami i jego mieszkańcy ▪ Dziedzictwo Sumerów ▪ Państwo Hammurabiego ▪ Osiągnięcia cywilizacyjne Babilonii ▪ Assyria i Persja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozumie pojęcia i nazwy oraz posługuje się nimi, ▪ wskazuje na mapie poznane państwa, ▪ wyjaśnia okoliczności, w jakich powstawały pierwsze państwa, ▪ zna podstawowe zasady prawa Hammurabiego, ▪ rozumie znaczenie wynalezienia pisma dla rozwoju cywilizacji, ▪ ocenia znaczenie osiągnięć mieszkańców Mezopotamii. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Bliski Wschód w starożytności</i> ▪ oś czasu ▪ <i>Słownik wyrazów obcych</i>, Warszawa 1980 ▪ Wideolektura MEN – <i>Sztuka starożytnej Mezopotamii</i> ▪ C. W. Ceram, <i>Bogowie, groby i uczeni</i>, Warszawa 1987 ▪ materiały z Internetu dot. aktualnej sytuacji na obszarze dawnej Mezopotamii
	<p>Pojęcia i nazwy: <i>państwo, prawo, monarchia despocytna, politeizm, antropomorfizm, pismo obrazkowe, pismo klinowe, ziggurat, kodeks, prawo talionu, imperium.</i></p>		

4.	<p>Cywilizacja starożytnego Egiptu</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kraj nad Nilem ▪ Powstanie i organizacja państwa ▪ Organizacja społeczeństwa ▪ Wierzenia religijne ▪ Osiągnięcia cywilizacyjne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozumie, dlaczego budowa kanałów była ważnym czynnikiem państwowotwórczym, ▪ wyjaśnia szczególną rolę kapłanów, ▪ charakteryzuje strukturę społeczeństwa, ▪ charakteryzuje system wierzeń, ▪ ocenia najważniejsze osiągnięcia starożytnego Egiptu, ▪ analizuje prosty tekst źródłowy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i>, ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ karta pracy ▪ plansza do pokera kryterialnego i karty do gry ▪ mapa <i>Starożytny Wschód</i> ▪ oś czasu ▪ <i>Słownik wyrazów obcych</i>, Warszawa 1980 ▪ fragment powieści <i>Faraon</i> B. Prusa lub filmu J. Kawalerowicza ▪ Wideoteka MEN – <i>Sztuka starożytnego Egiptu</i>
<p>Pojęcia i nazwy: <i>faraon, kapłani, piramidy, hieroglify, mumifikacja.</i></p>			
5.	<p>Starożytny Izrael</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Palestyna i jej sąsiedzi ▪ Początki narodu żydowskiego ▪ Judaizm religią Żydów 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia na mapie wędrówki Żydów, ▪ wskazuje różnice między wierzeniami Egipcjan a religią Żydów, ▪ wskazuje na mapie obszar współczesnego państwa Izrael, ▪ charakteryzuje symbole judaizmu, ▪ porównuje dwa różne teksty źródłowe. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Bliski Wschód w starożytności</i> ▪ oś czasu ▪ <i>Biblia</i> ▪ <i>Słownik wyrazów obcych</i>, Warszawa 1980
<p>Pojęcia i nazwy: <i>Palestyna, Fenicjanie, pismo alfabetyczne, Abraham, Żydzi, Mojżesz, Arka Przymierza, Dekalog, Biblia, Tora, Talmud, judaizm, prorocy, rabini, Mesjasz, diaspora, menora.</i></p>			
<p>Lekcja powtórzeniowa: Starożytny Wschód</p>			

Lekcja		Cele nauczania w ujęciu czynnościowym	Środki dydaktyczne
Nr	Temat oraz główne zagadnienia lekcji	Po zajęciach uczeń:	
6.	Pierwsze cywilizacje na ziemiach greckich <ul style="list-style-type: none"> ▪ Warunki naturalne Hellady ▪ Cechy i osiągnięcia kultury minojskiej ▪ Cechy kultury mykeńskiej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje warunki geograficzne i klimatyczne despotii wschodnich i Grecji, ▪ wyjaśnia wpływ warunków naturalnych na zajęcia mieszkańców, ▪ porównuje osiągnięcia kultury minojskiej i mykeńskiej, ▪ rozumie, dlaczego Grecy nie stworzyli jednego państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Starożytna Grecja</i> ▪ oś czasu
Pojęcia i nazwy: <i>Hellada, Hellenowie, kultura minojska i mykeńska, Kreteńczycy, Achajowie, „ludy morza”, Dorowie.</i>			
7.	Początki nowego świata greckiego <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wieki Ciemne w dziejach Grecji ▪ Epoka archaiczna ▪ Zasady funkcjonowania polis 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna przyczyny rozdrobnienia politycznego w Grecji, ▪ charakteryzuje zmiany w życiu gospodarczym, społecznym i politycznym, ▪ charakteryzuje instytucje polityczne polis 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Starożytna Grecja</i> ▪ oś czasu ▪ Wideoteka MEN – <i>Grecja archaiczna</i> ▪ poematy Homera <i>Iliada</i> i <i>Odyseja</i>
Pojęcia i nazwy: <i>Wieki Ciemne, rody, polis, zgromadzenie, rada starszych, arystokracja.</i>			
8.	Grecja w czasach Wielkiej Kolonizacji <ul style="list-style-type: none"> ▪ Przyczyny kolonizacji ▪ Zasięg terytorialny i charakter kolonizacji ▪ Zmiany gospodarcze i społeczne – rozwój rzemiosła i handlu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia przyczyny kolonizacji, ▪ pokazuje na mapie kierunki ekspansji Greków, ▪ dostrzega związek między procesem kolonizacji a rozwojem rzemiosła i handlu, ▪ ocenia znaczenie roli pieniądza w rozwoju gospodarczym, ▪ wskazuje cywilizacyjne skutki Wielkiej Kolonizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia, ▪ mapa <i>Starożytna Grecja</i> ▪ oś czasu
Pojęcia i nazwy: <i>metropolia, kolonie.</i>			

9.	Świat greckich wierzeń oraz olimpijskich igrzysk <ul style="list-style-type: none"> ▪ Świat wyobrażeń religijnych starożytnych Greków ▪ Formy kultu religijnego ▪ Charakter i znaczenie igrzysk olimpijskich 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, na czym polegała religijność Greków, ▪ charakteryzuje najważniejszych bogów helleńskich, ▪ porównuje wierzenia Greków, Egipcjan i Żydów, ▪ wyjaśnia rolę i znaczenie igrzysk olimpijskich, ▪ oblicza, ile lat temu odbyły się pierwsze igrzyska olimpijskie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Starożytna Grecja</i> ▪ oś czasu ▪ J. Parandowski, <i>Mitologia</i>, Warszawa 1992 ▪ L. Winniczuk, <i>Ludzie, zwyczaje i obyczaje starożytnej Grecji i Rzymu</i>, Warszawa 1983 ▪ Wideoteka MEN – <i>Obrzędy starożytnej Grecji</i>
<p>Pojęcia i nazwy: <i>mity, Olimp, herosi, wyrocznia, Pytia, Charon, igrzyska, olimpiada, gimnazjon.</i></p>			
10.	W Sparcie i Atenach <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kodyfikacja prawa ▪ Organizacja państwa i społeczeństwa Sparty ▪ Organizacja społeczeństwa ateńskiego ▪ Kształtowanie się i zasady demokracji ateńskiej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia funkcjonowanie państwa spartańskiego, ▪ wskazuje zalety i wady demokracji ateńskiej, ▪ wyjaśnia przyczyny różnic w wychowaniu w Atenach i Sparcie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Starożytna Grecja</i> ▪ oś czasu
<p>Pojęcia i nazwy: <i>kodyfikacja, drakońskie prawo, tyrania, spartiaci, heloci, periojkwowie, aklamacja, geruzja, gerontowie, eforowie, Areopag, oligarchia, rada 500, strategowie, demagogowie, demokracja, ostracyzm.</i></p>			
11.	Wojny starożytnych Greków <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wojny z Persami ▪ Wojna peloponeska ▪ Wzrost znaczenia Macedonii ▪ Sztuka wojenna Greków 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ znajduje na mapie miejsca wydarzeń, ▪ systematyzuje wydarzenia według następstw w czasie, ▪ docenia poświęcenie Greków dla obrony ojczyzny, ▪ rozpoznaje hoplitę, ▪ opisuje falangę. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Starożytna Grecja</i> ▪ oś czasu
<p>Pojęcia i nazwy: <i>trybut, Maraton, Termopile, Salamina, hoplita, falanga, kawaleria, taran, sarissa.</i></p>			

Lekcja		Cele nauczania w ujęciu czynnościowym	Środki dydaktyczne
Nr	Temat oraz główne zagadnienia lekcji	Po zajęciach uczniów:	
12.	Kultura starożytnej Grecji <ul style="list-style-type: none"> ▪ Literatura i filozofia ▪ Architektura i rzeźba 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozpoznaje najważniejsze zabytki sztuki greckiej, ▪ rozróżnia style architektoniczne, ▪ rozumie wkład Greków w ogólnoludzki dorobek cywilizacyjny, ▪ wskazuje wpływ kultury greckiej na sztukę współczesną. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Starożytna Grecja</i> ▪ oś czasu ▪ <i>Słownik kultury antycznej</i>, Warszawa 1997, ▪ J. Gaarder, <i>Świat Zofii. Cudowna podróż w głąb historii filozofii</i>, Warszawa 1995 ▪ Wideooteka MEN – <i>Sztuka starożytnej Grecji, Architektura ateńskiego Akropolu</i>
<p>Pojęcia i nazwy: <i>teatr, dramat, historiografia, filozofia, sofisci, style architektoniczne: dorycki, joński i koryncki, kanon estetyczny.</i></p>			
13.	Od Aleksandra Wielkiego do hellenizmu <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wyprawa przeciw Persji ▪ Imperium Aleksandra ▪ Powstanie monarchii hellenistycznych ▪ Ośrodki i cechy kultury hellenistycznej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ omawia podboje Aleksandra Wielkiego, ▪ ocenia politykę Aleksandra wobec podbitych ludów, ▪ charakteryzuje monarchię hellenistyczną, ▪ wskazuje na mapie współczesne państwa znajdujące się na terenach podbitych przez Aleksandra Wielkiego, ▪ dostrzega różnice między kulturą helleńską a hellenistyczną. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i>, ▪ zeszyt pracy ucznia, ▪ mapa: <i>Starożytna Grecja</i>, ▪ oś czasu
<p>Pojęcia i nazwy: <i>hellenizm, monarchie absolutne, Musejon, szkoły filozoficzne.</i></p>			
<p>Lekcja powtórzeniowa: Starożytna Grecja</p>			

14.	<p>Początki starożytnego Rzymu</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Warunki naturalne Półwyspu Apenińskiego ▪ Mieszkańcy Italii ▪ Najdawniejsze dzieje Rzymu ▪ Zasady republiki rzymskiej ▪ Wierzenia religijne Rzymian 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje warunki naturalne Egiptu, Grecji i Italii, ▪ odczytuje informacje z mapy, ▪ przedstawia zasady republiki rzymskiej, ▪ porównuje republikę rzymską i demokrację ateńską, ▪ wskazuje podobieństwa między religią Greków i Rzymian. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Starożytny Rzym</i> ▪ oś czasu
<p>Pojęcia i nazwy: <i>Kapitol, patrycjusze, plebejusze, nobilem, republika, zgromadzenie ludowe, senat, konsul, urzędy kolegialne, dyktator, trybun ludowy, augurowie.</i></p>			
15.	<p>Podboje Rzymu w czasach republiki</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Armia rzymska ▪ Podbój Italii ▪ Wojny puniczne ▪ Opanowanie państw helleńskich ▪ Polityka wobec podbitych ludów 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia przyczyny ekspansji Rzymu, ▪ przedstawia organizację armii rzymskiej, ▪ pokazuje na mapie ziemie podbite przez Rzymian, ▪ określa stosunek Rzymian do podbitych ziem i ludów. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapy: <i>Starożytny Rzym, Imperium Rzymskie</i> ▪ oś czasu
<p>Pojęcia i nazwy: <i>legiony, sprzymierzeńcy, triumf, pyrrusowe zwycięstwo, abordaż, prowincje, namiestnik.</i></p>			
16.	<p>Kryzys i upadek republiki rzymskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Społeczne następstwa podbojów ▪ Położenie niewolników ▪ Kryzys republiki ▪ Walka o władzę w Rzymie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje położenie niewolników, ▪ wskazuje zagrożenia dla instytucji republikańskich po podbojach, ▪ wyjaśnia przyczyny upadku republiki, ▪ pokazuje zasięg granic państwa rzymskiego po podbojach Cezara. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapy: <i>Starożytny Rzym, Imperium Rzymskie</i> ▪ oś czasu ▪ fragment filmu <i>Spartakus</i> w reżyserii S. Kubricka
<p>Pojęcia i nazwy: <i>ekwicy, proletariatus, niewolnicy, gladiatorzy, powstanie Spartakusa, wojsko zawodowe, optymaci i popularowie, wojna domowa.</i></p>			

Lekcja		Cele nauczania w ujęciu czynnościowym	Środki dydaktyczne
Nr	Temat oraz główne zagadnienia lekcji	Po zajęciach uczeń:	
17.	Kształtowanie się Cesarstwa Rzymskiego <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ustanowienie pryncypatu ▪ Wprowadzenie dominatu ▪ Dalsze podboje Rzymian – powstanie imperium ▪ Armia w czasach Cesarstwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, dlaczego Oktawian zachował pozory republiki, ▪ wyjaśnia genezę cesarstwa, ▪ porównuje różne formy ustrojowe, ▪ ocenia rolę w przemianach ustrojowych Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Imperium Rzymskie</i> ▪ oś czasu
Pojęcia i nazwy: <i>komedia republiki, pryncypat, dominat, cesarstwo, pretorianie.</i>			
18.	Życie społeczne i gospodarcze w Cesarstwie Rzymskim <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwój rolnictwa ▪ Życie miejskie ▪ Romanizacja mieszkańców prowincji. ▪ Wielkie szlaki handlowe ▪ Społeczne następstwa kryzysu w III wieku 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia wpływ podbojów na rozwój gospodarczy Rzymu, ▪ dostrzega związek między rozwojem gospodarczym a urbanizacją, ▪ charakteryzuje warunki życia ludności w Imperium Rzymskim, ▪ przedstawia nową politykę wobec prowincji, ▪ pokazuje na mapie nowe szlaki handlowe, ▪ ocenia nowe formy organizacji gospodarki i produkcji. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Imperium Rzymskie</i> ▪ oś czasu
Pojęcia i nazwy: <i>villa, latyfundia, urbanizacja, forum, akwedukty, romanizacja, jedwabny szlak, szlak bursztynowy, podatki, kolonat.</i>			
19.	Kultura starożytnego Rzymu <ul style="list-style-type: none"> ▪ Sztuki plastyczne i architektura ▪ Twórcy rzymskiej literatury, historiografii i filozofii ▪ Prawo rzymskie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje wpływ kultury greckiej na Rzymian, ▪ przedstawi trwałe osiągnięcia cywilizacyjne Rzymian, ▪ wyjaśnia przyczyny zainteresowania Rzymian prawem i budownictwem społecznie użytecznym. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Imperium Rzymskie</i> ▪ oś czasu ▪ Wideoteka MEN – <i>Sztuka starożytnego Rzymu</i>
Pojęcia i nazwy: <i>mozaika, amfiteatr, cyrk, Panteon, luki triumfalne, termy, retoryka, prawo XII tablic.</i>			

20.	<p>Początki i rozwój chrześcijaństwa</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nowe formy życia religijnego w Rzymie, ▪ Nauczanie i śmierć Jezusa ▪ Organizacja Kościoła chrześcijańskiego ▪ Etapy rozwoju chrześcijaństwa w cesarstwie ▪ Formy kultu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje różnice między religią Rzymian a chrześcijaństwem, ▪ dostrzega podobieństwa i różnice między religią Żydów i chrześcijan, ▪ podaje przykłady stosunku Rzymian do chrześcijan, ▪ przedstawia ewolucję stosunku Rzymian do chrześcijan, od prześladowań do uznania religii za panującą, ▪ charakteryzuje strukturę organizacyjną Kościoła chrześcijańskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Imperium Rzymskie</i> ▪ oś czasu ▪ <i>Biblia</i> ▪ fragment powieści H. Sienkiewicza <i>Quo vadis</i>
<p>Pojęcia i nazwy: <i>kulty wschodnie, kult cesarza, Mesjasz, poganie, apostołowie, kościół, gminy, patriarchat, papież, sobór, doktryna, unifikacja, katakumby, kult świętych, ojcowie kościoła.</i></p>			
21.	<p>Upadek Cesarstwa na Zachodzie</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Problemy wewnętrzne Imperium ▪ Zagrożenia zewnętrzne ▪ Podział Cesarstwa ▪ Wędrowki ludów i jej następstwa ▪ Spór o przyczyny upadku Cesarstwa Zachodniego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pokazuje na mapie terytorium cesarstwa rzymskiego, ▪ wymienia trudności w zarządzaniu rozległym państwem, ▪ wymienia państwa i ludy sąsiadujące z cesarstwem, ▪ wyjaśnia cel reform Dioklecjana, ▪ wyjaśnia przyczyny podziału Cesarstwa na Wschodnie i Zachodnie, ▪ przedstawia stanowiska historyków na temat przyczyn upadku Cesarstwa Zachodniorzymskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Imperium Rzymskie</i> ▪ oś czasu
<p>Pojęcia i nazwy: <i>barbarzyńcy, anarchia, tetrarchia, wielka wędrówka ludów, podział Cesarstwa, wandalizm.</i></p>			
<p>Lekcja powtórzeniowa: Starożytny Rzym</p>			
22.	<p>Cesarstwo Bizantyjskie</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizacja władzy w państwie ▪ Justynian I Wielki i jego następcy ▪ Sytuacja w Kościele 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa, jakie ziemie pozostały w granicach Cesarstwa Bizantyjskiego, ▪ uzasadnia tezę, że Bizancjum kontynuowało tradycję cesarstwa rzymskiego, ▪ charakteryzuje system sprawowania władzy przez Justyniana Wielkiego, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Imperium Rzymskie</i> ▪ oś czasu

Lekcja		Cele nauczania w ujęciu czynnościowym	Środki dydaktyczne
Nr	Temat oraz główne zagadnienia lekcji	Po zajęciach uczeń:	
22. cd.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Osiągnięcia kultury bizantyjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, jakie zmiany nastąpiły w chrześcijaństwie obrządku wschodniego, ▪ ocenia osiągnięcia kultury bizantyjskiej. 	
<p>Pojęcia i nazwy: <i>basileus, cesaropapizm, patriarcha, ikony, obrazoburcy, styl bizantyjski, mozaika, kodeks Justyniana.</i></p>			
23.	<p>Arabowie i świat islamu</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Półwysep Arabski i jego mieszkańcy ▪ Wystąpienie Mahometa ▪ Islam religią monoteistyczną ▪ Rozwój i podziały imperium islamskiego ▪ Kultura arabska 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje plemiona zamieszkujące Półwysep Arabski, ▪ wyjaśnia rolę Mahometa w kształtowaniu religii i jedności plemion arabskich, ▪ przedstawia zasady islamu, ▪ porównuje islam z innymi monoteistycznymi religiami, ▪ wskazuje na mapie granice imperium arabskiego, ▪ wyjaśnia rolę Arabów w przekazywaniu dorobku kulturowego między Wschodem a Zachodem. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Imperium Rzymskie</i> ▪ oś czasu ▪ J. Bielawski, <i>Islam</i>, Warszawa 1990
<p>Pojęcia i nazwy: <i>Beduini, Kaaba, hidżra, islam, pięć filarów, Koran, dżihad, kalif, Sunna, szyici, sunnici, system dziesiętny, meczety.</i></p>			
24.	<p>Państwo Franków w lacińskiej Europie</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Powstanie monarchii Merovingów ▪ Państwo Karola Wielkiego ▪ Organizacja państwa i Kościoła ▪ Podział państwa – traktat w Verdun ▪ Rozwój kultury – renesans karoliński 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ lokuje w czasie i przestrzeni historycznej monarchię Franków, ▪ charakteryzuje monarchię patrymonialną, ▪ ocenia znaczenie koronacji Karola na cesarza, ▪ wyjaśnia, na czym polegał renesans karoliński, ▪ wyjaśnia przyczyny i skutki rozpadu monarchii karolińskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Europa IX-XI w.</i> ▪ oś czasu ▪ K. Pomian, <i>Europa i jej narody</i>, Warszawa 2004 ▪ Wideoteka MEN – <i>Dzieje cywilizacji średniowiecza</i>
<p>Pojęcia i nazwy: <i>herezja, patrymonium, Poitiers, Państwo Kościelne, hrabstwa, marchie, reguła św. Benedykta, traktat w Verdun, renesans karoliński, trivium, quadrivium.</i></p>			

25.	Kształtowanie się społeczeństwa feudalnego <ul style="list-style-type: none"> ▪ Geneza nowego systemu ▪ Struktura społeczeństwa feudalnego ▪ Rozdrobnienie feudalne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia wzajemne zależności między zamożnymi właścicielami ziemskimi a chłopami, ▪ wyjaśnia genezę drabiny społecznej, ▪ rozpoznaje instytucje systemu feudalnego, ▪ rozumie proces kształtowania się stanów, ▪ wymienia przyczyny rozdrobnienia feudalnego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Europa IX-XI w.</i> ▪ oś czasu
<p>Pojęcia i nazwy: <i>inwestytura, hold, suzeren, senior, wasal, feudum, lenno, renta feudalna, immunitety, beneficjum, dziesięcina, stany.</i></p>			
26.	Nowe państwa w zachodniej i północnej Europie <ul style="list-style-type: none"> ▪ Najazdy Normanów i początki państw skandynawskich ▪ Państwo Zachodniofrankońskie – Francja ▪ Rzesza – państwo Ottonów. ▪ Uniwersalizm Ottona III ▪ Anglia we wczesnym średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ lokuje na mapie rozmieszczenie plemion germańskich, ▪ ocenia rolę Normanów w średniowiecznej Europie, ▪ wskazuje przyczyny silnej pozycji Niemiec w stosunku do pozostałych państw karolińskich (Francji i Italii), ▪ wymienia wcześniejsze próby odbudowy w cesarstwa, ▪ wyjaśnia istotę idei uniwersalizmu w Europie, ▪ wskazuje na mapie państwa utworzone przez Normanów. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia, ▪ mapa <i>Europa IX-XI w.</i> ▪ oś czasu, ▪ K. Pomian, <i>Europa i jej narody</i>, Warszawa 2004
<p>Pojęcia i nazwy: „<i>ludzie północy</i>”, <i>rozdrobnienie feudalne, domena, Święte Cesarstwo Rzymskie Narodu Niemieckiego, uniwersalizm, Hastings, Wikingowie.</i></p>			
27.	Nowe państwa w Europie Środkowo-Wschodniej <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pochodzenie i podział Słowian ▪ Wierzenia religijne Słowian ▪ Państwo Samona i Bułgaria ▪ Państwo Wielkomorawskie ▪ Węgry, Czechy i Ruś Kijowska 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ lokuje na mapie siedziby plemion słowiańskich, ▪ charakteryzuje poszczególne grupy (odłamy) Słowian, ▪ przedstawia wierzenia Słowian, ▪ charakteryzuje najstarsze państwa słowiańskie, ▪ omawia proces chrystianizacji Słowian, ▪ określa związki kulturowe między cywilizacją zachodnią i wschodnią. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapy: <i>Europa IX-XI w., Słowianie w IX wieku</i> ▪ oś czasu ▪ <i>Encyklopedia Szkolna. Historia</i>, Warszawa 19993, hasło: <i>Słowianie</i> ▪ <i>Wideteka MEN – Słowianie</i>
<p>Pojęcia i nazwy: <i>ustrój plemienny, wiec, Perun, Swaróg, Swarozyc, Samon, Cyryl i Metody, glagolica, cyrylica, Arpad, madziaryzacja, Przemyślidzi, Ruryk, Waregowie.</i></p>			

Lekcja		Cele nauczania w ujęciu czynnościowym	Środki dydaktyczne
Nr	Temat oraz główne zagadnienia lekcji		
Lekcja powtórzeniowa: Europa wczesnośredniowieczna			
28.	Na ziemiach polskich we wczesnym średniowieczu <ul style="list-style-type: none"> ▪ Życie gospodarcze ▪ Przemiany organizacji społecznej ▪ Państwa plemienne Wiślan i Polan 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia elementy z życia Słowian, ▪ odróżnia w przekazach źródłowych wiadomości historyczne od legend, ▪ omawia proces kształtowania się państwa (od rodziny, rodu poprzez opole, plemię do państwa), ▪ określa na mapie siedziby plemion polskich, ▪ ocenia rolę dynastii Piastów w tworzeniu państwa polskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Polska X-XII w.</i> ▪ oś czasu ▪ <i>Encyklopedia Szkolna. Historia</i> ▪ M. Kallas, <i>Historia ustroju Polski X-XX wieku</i>, Warszawa 1997 ▪ Wideoteka MEN – <i>Grody i osady piastowskie</i>
Pojęcia i nazwy: <i>rodzina, ród, wspólnota rodowa, wspólnota terytorialna, opole, gród, plemię, wiec, starszyzna, Wiślanie, Polanie, Piastowie.</i>			
29.	Początki państwa polskiego <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwój terytorialny państwa Mieszka I ▪ Przyczyny i okoliczności przyjęcia chrztu ▪ <i>Dagome iudex</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymienia źródła dotyczące początków państwa polskiego, ▪ przedstawia etapy przyłączania ziem przez Mieszka I, ▪ rozumie trudności w procesie jednoczenia ziem polskich, ▪ określa kulturowe i polityczne konsekwencje przyjęcia chrześcijaństwa, ▪ charakteryzuje cechy monarchii patrymonialnej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Polska X-XII w.</i> ▪ oś czasu ▪ M. Trąba, L. Bielski, <i>Królowie i książęta polscy</i>, Bielsko-Biała 2003
Pojęcia i nazwy: <i>grody, trybut, chrzest, biskupstwo misyjne, dokument „Dagome iudex”.</i>			
30.	Monarchia Bolesława Chrobrego <ul style="list-style-type: none"> ▪ Przejęcie władzy w państwie przez Bol. Chrobrego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia okoliczności przejścia władzy przez Bolesława Chrobrego, ▪ wyjaśnia przyczyny religijne i polityczne misji św. Wojciecha do Prusów, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Polska X-XII w.</i>

30. cd.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Misja biskupa Wojciecha ▪ Zjazd w Gnieźnie ▪ Wojny z sąsiadami ▪ Koronacja i jej znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia rolę, jaką zajmowała Polska w planach cesarza Ottona III, ▪ wymienia przyczyny wojen polsko-niemieckich po śmierci cesarza Ottona III, ▪ tłumaczy genezę wyprawy na Kijów, ▪ wyjaśnia na czym polegało znaczenie koronacji w ówczesnej Europie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ oś czasu ▪ M. Trąba, L. Bielski, <i>Królowie i księżęta polscy</i>, Bielsko-Biała 2003
<p>Pojęcia i nazwy: <i>Prusowie, wyprawa misyjna, kanonizacja, relikwie, zjazd gnieźnieński, koronacja.</i></p>			
31	<p>Kryzys i odbudowa monarchii piastowskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Początek rządów Mieszka II ▪ Katastrofa państwa ▪ Działania Kazimierza Odnowiciela na rzecz odbudowy państwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia przyczyny kryzysu państwa, ▪ określa skutki kryzysu wewnętrznego dla państwa, ▪ charakteryzuje wystąpienia ludności przeciwko księciu i Kościołowi, ▪ przedstawia okoliczności powrotu i objęcia władzy przez Kazimierza, ▪ tłumaczy, dlaczego Kraków zaczął pełnić funkcję stolicy, ▪ ocenia politykę Kazimierza Odnowiciela, ▪ analizuje i wyjaśnia symbolikę obrazu Wojciecha Gersona <i>Kazimierz Odnowiciel wracający do Polski.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapy: <i>Europa IX-XI w., Polska X-XII w.</i> ▪ oś czasu ▪ M. Trąba, L. Bielski, <i>Królowie i księżęta polscy</i>, Bielsko-Biała 2003
<p>Pojęcia i nazwy: <i>powstanie ludowe, reorganizacja służby wojskowej.</i></p>			
32.	<p>Kierunki przemian gospodarczych i społecznych</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Zmiany w rolnictwie ▪ Rozwój gospodarki towarowo-pieniężnej ▪ Ustrój nowych miast ▪ Gospodarcza rola miast 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje przemiany w rolnictwie, ▪ przedstawia rozwój gospodarki towarowo-pieniężnej, ▪ wyjaśnia genezę powstawania miast, ▪ ocenia rolę miast w średniowiecznej Europie, ▪ charakteryzuje stosunki społeczne w miastach, ▪ zaznacza na mapie najważniejsze szlaki handlowe, ▪ wyjaśnia istotę systemu bankowego, ▪ dostrzega szczególną pozycję Żydów w życiu gospodarczym średniowiecznej Europy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa: <i>Europa IX-XI w.</i> ▪ oś czasu

Lekcja		Cele nauczania w ujęciu czynnościowym	Środki dydaktyczne
Nr	Temat oraz główne zagadnienia lekcji		
32. cd.	Pojęcia i nazwy: <i>dwupolówka, trójpółówka, kolonizacja wiejska, wójtowie, komuny, samorząd, patrycjat, pospólstwo, plebs, rada miejska, burmistrz, ławnicy, ława miejska, cechy, gildie, bractwa strzeleckie, prawo składu, przymus drogowy, szlak lewantyński, Hanza, targi, nowe pieniądze, kantor wymiany, weksle, bankierzy, lichwa, getto, system nakładczy.</i>		
33.	Wyzwania dla świata chrześcijańskiego <ul style="list-style-type: none"> ▪ Feudalizacja Kościoła ▪ Próby reform na Zachodzie ▪ Schizma wschodnia ▪ Rywalizacja między papieżem i cesarstwem ▪ Krucjaty oraz ich następstwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przypomina rolę Kościoła w czasach karolińskich, ▪ omawia zmiany w Kościele w okresie tworzenia zależności lennych, ▪ uzasadnia konieczność reform w Kościele w X/XI w., ▪ wyjaśnia przyczyny podziału Kościoła na zachodni (łaciński) i wschodni (grecki), ▪ omawia genezę i przebieg rywalizacji o hegemonię między papieżem a cesarstwem, ▪ ocenia skutki wypraw krzyżowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Europa IX-XI w.</i> ▪ oś czasu
	Pojęcia i nazwy: <i>symonia, nepotyzm, celibat, Cluny, konklawe, schizma wschodnia, rywalizacja o hegemonię, Canossa, synody w Clermont i Wormacji, krucjaty, krzyżowcy, Saraceni, zakony rycerskie, Cesarstwo Łacińskie, rekonkwista.</i>		
34.	Rozkwit kultury europejskiego średniowiecza <ul style="list-style-type: none"> ▪ Uniwersalizm kultury średniowiecznej ▪ Szkoły i uniwersytety ▪ Kultura rycerska i mieszczkańska ▪ Architektura i sztuka średniowiecza ▪ Rzeźba i malarstwo 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia uniwersalny charakter kultury średniowiecznej, ▪ systematyzuje średniowieczny pogląd na świat i życie, ▪ określa rolę, jaką spełniały uniwersytety, ▪ ocenia scholastykę, jako metodę nauczania, ▪ omawia zwyczaje średniowiecznych rycerzy, ▪ charakteryzuje ideał rycerza, ▪ ocenia rolę zakonów w życiu średniowiecznego społeczeństwa, ▪ dostrzega różnice między architekturą romańska a gotycką. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa: <i>Europa IX-XI w.</i> ▪ oś czasu ▪ Wideoteka MEN – <i>Rycerska kultura średniowiecza, Gotyk architektura, Gotyk – malarstwo, rzeźba, rzemiosło</i> ▪ K. Estreicher, <i>Historia sztuki w zarysie</i>, Kraków 1985
	Pojęcia i nazwy: <i>uniwersalizm kultury, ascetyczny tryb życia, uniwersytety, rektor, scholastyka, kultura rycerska, giermek, styl romański i gotycki, sklepienia krzyżowo-żebrowe, witraże.</i>		

35.	<p>Monarchia piastowska między jednością a rozbiem</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Polityka zagraniczna i wewnętrzna Bolesława Śmiałego ▪ Konflikt króla z biskupem Stanisławem ▪ Rządy Wład. Hermana ▪ Walka Bolesława Krzywoustego o jedność i niezależność państwa ▪ Podbój i chrystianizacja Pomorza Zachodniego ▪ Testament Bolesława Krzywoustego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ocenia politykę Bolesława Śmiałego wobec sąsiadów, ▪ wyjaśnia przyczyny konfliktu króla Bolesława Śmiałego z biskupem krakowskim, ▪ tłumaczy zmianę polityki wewnętrznej i zewnętrznej przez Władysława Hermana, ▪ charakteryzuje konflikt między synami Władysława Hermana, ▪ wyjaśnia przyczyny luźnych związków Pomorza z państwem polskim, ▪ przedstawia zmiany terytorialne państwa w okresie panowania pierwszych Piastów, ▪ ocenia decyzję Bolesława Krzywoustego w sprawie podziału Polski na dzielnice. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapy: <i>Polska X-XII w.</i>, <i>Polska w dobie dzielnicowej</i> ▪ oś czasu ▪ M. Trąba, L. Bielski, <i>Królowie i książęta polscy</i>, Bielko-Biała 2003
<p>Pojęcia i nazwy: <i>palatyn, podział państwa, hold, fundacja, statut, senior, zasada senioratu.</i></p>			
36.	<p>Życie społeczne i kulturowe w czasach pierwszych Piastów</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizacja aparatu państwowego ▪ Powinności na rzecz władcy i Kościoła ▪ Podziały społeczne ▪ Życie na wsi, w grodzie i na podgrodziu ▪ Organizacja Kościoła ▪ Początki piśmiennictwa ▪ Zabytki architektury i sztuki 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa podstawy sprawowania władzy patrymonialnej w Polsce, ▪ podaje przykłady zobowiązań poddanych na rzecz księcia oraz Kościoła, ▪ wymienia grupy ludności mieszkającej w Polsce, ▪ omawia poziom życia ludzi na wsi, w grodach i w osadach targowych, ▪ przedstawia strukturę Kościoła na ziemiach polskich, ▪ wskazuje wpływ Kościoła na rozwój piśmiennictwa w Polsce, ▪ charakteryzuje zabytki architektury i sztuki romańskiej na ziemiach polskich. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Polska X-XII w.</i> ▪ Wideoteka MEN – <i>Skarby Katedry Gnieźnieńskiej, W średniowiecznym Krakowie, Świątynia Mariacka w Krakowie</i>
<p>Pojęcia i nazwy: <i>kanclerz, skarbnik, koniuszy, cześnik, stolnik, łowczy, kasztelan, regalia, drużyna, zespoły grodowe, hagiografia, krypta.</i></p>			

Lekcja		Cele nauczania w ujęciu czynnościowym	Środki dydaktyczne
Nr	Temat oraz główne zagadnienia lekcji		
37.	Ziemie polskie w czasach rozbitcia dzielnicowego <ul style="list-style-type: none"> ▪ Obalenie testamentu Bolesława Krzywoustego ▪ Rozpad jedności państwa ▪ Utworzenie państwa krzyżackiego ▪ Ekspansja Marchii Brandenburskiej ▪ Najazdy Mongołów 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia rolę testamentu, jako dokumentu regulującego problemy rodziny i państwa, ▪ przedstawia na mapie decyzje terytorialne zawarte w statucie Bolesława Krzywoustego, ▪ wskazuje rolę, jaką odgrywali możni w konfliktach między książętami, ▪ przedstawia rozwój państwa krzyżackiego, ▪ identyfikuje zagrożenie ze strony Marchii Brandenburskiej, ▪ omawia najważniejsze wydarzenia związane z najazdem Mongołów na Polskę, ▪ ocenia polityczne skutki rozbitcia dzielnicowego w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Polska w dobie dzielnicowej</i> ▪ M. Trąba, L. Bielski, <i>Królowie i książęta polscy</i>, Bielsko-Biała 2003 ▪ M. Biskup, <i>Dzieje Zakonu Krzyżackiego w Prusach</i>, Gdańsk 1986
	<p>Pojęcia i nazwy: <i>juniorzy, testament, możni, rozbitcie dzielnicowe, zjazd w Łęczycy, Krzyżacy, komtur, Prusowie, marchia, Mongolowie (Tatarzy), chanaty, Złota Orda.</i></p>		
38.	Zmiany gospodarcze i społeczne w czasach rozbitcia dzielnicowego <ul style="list-style-type: none"> ▪ Lokacje wsi i miast ▪ Następstwa kolonizacji na prawie niemieckim ▪ Początki społeczeństwa stanowego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia, dlaczego możni byli zainteresowani kolonizacją, ▪ pokazuje na mapie regiony osadnictwa oraz lokowane miasta, ▪ omawia organizację samorządu na wsi i miastach, ▪ wymienia korzyści dla osadników, wynikające z lokacji, ▪ ocenia wpływ kolonizacji na rozwój cywilizacyjny ziem polskich, ▪ przedstawia proces tworzenia się stanów na ziemiach polskich. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Polska w dobie dzielnicowej</i>
	<p>Pojęcia i nazwy: <i>lokacja, lan, zasadźca, osadnik, wolnizna, pańszczyzna, soltys, ławnik, wójt, prawo niemieckie, prawo średzkie, prawo chełmińskie, burmistrz, stan, szlachta.</i></p>		

39.	<p>Zjednoczenie ziem polskich</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Czynniki sprzyjające zjednoczeniu ▪ Koronacja Przemysła II ▪ Rządy Wacława I Czeskiego ▪ Walka Władysława Łokietka o zjednoczenie Polski ▪ Terytorium monarchii Władysława Łokietka 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wskazuje czynniki sprzyjające zjednoczeniu ziem polskich, ▪ omawia próby zjednoczeniowe podejmowane przez władców piastowskich, ▪ wskazuje rolę koronacji jako elementu działań zjednoczeniowych, ▪ określa problemy, jakie musiał rozwiązać Władysław Łokietek na drodze zjednoczenia ziem polskich, ▪ pokazuje na mapie ziemie utracone podczas rozbięcia dzielnicowego oraz w czasie walk o zjednoczenie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Królestwo Polskie i Wielkie Księstwo Litewskie 1320-1370</i> ▪ M. Trąba, L. Bielski, <i>Królowie i księżęta polscy</i>, Bielsko-Biała 2003
<p>Pojęcia i nazwy: <i>idee zjednoczeniowe, ośrodki zjednoczeniowe, grosz praski, szczyrbiec, Bogurodzica.</i></p>			
40.	<p>Problemy łacińskiej Europy w późnym średniowieczu</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Osłabienie władzy cesarstwa i papieństwa ▪ Ukształtowanie się monarchii stanowych ▪ Kryzys na zachodzie Europy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określa czynniki mające wpływ na osłabienie władzy cesarskiej i papieskiej, ▪ omawia genezę tzw. niewoli awiniońskiej Kościoła, ▪ interpretuje zapisy Wielkiej Karty Swobód, ▪ ocenia dorobek średniowiecza w dziedzinie organizacji państwa, ▪ charakteryzuje zjawiska kryzysu gospodarczo-społeczno-politycznego w Europie w XIII i XIV wieku. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Europa w okresie monarchii stanowych</i>
<p>Pojęcia i nazwy: <i>niewola awiniońska, schizma zachodnia, antypapież, sobór w Konstancji, koncyliaści, kurialiści, Wielka Karta Swobód, parlament, Izba Lordów, Izba Gmin, Stany Generalne, czarna śmierć, żakeria, wojna stuletnia.</i></p>			
41.	<p>Monarchia Kazimierza Wielkiego</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kompromis z Czechami oraz z Krzyżakami ▪ Przyłączenie Rusi Halickiej ▪ Spisanie praw ▪ Założenie Akademii Krakowskiej ▪ Rozwój cywilizacyjny kraju 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ charakteryzuje stan państwa w momencie objęcia władzy przez Kazimierza Wielkiego, ▪ przedstawia próby rozwiązania konfliktu z Krzyżakami oraz sporu z Czechami, ▪ podaje przykłady wspierania rozwoju gospodarczego, ▪ przedstawia ewolucje ustroju państwa od monarchii parlamentarnej do monarchii stanowej, ▪ wyjaśnia konieczność uporządkowania prawa w Polsce, ▪ ocenia fakt utworzenia Akademii Krakowskiej, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Królestwo Polskie i Wielkie Księstwo Litewskie 1320-1370</i>

Lekcja		Cele nauczania w ujęciu czynnościowym	Środki dydaktyczne
Nr	Temat oraz główne zagadnienia lekcji	Po zajęciach uczeń:	
41. cd.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Korona Królestwa Polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ porównuje terytorium państwa pod koniec rządów z przejętym dziedzictwem, ▪ ocenia politykę zagraniczną i wewnętrzną Kazimierza Wielkiego. 	
<p>Pojęcia i nazwy: <i>insygnia królewskie, pokój wieczysty, Ruś Halicka (Czerwona), statuty, przywileje dla Żydów, starosta, Akademia Krakowska, pospolite ruszenie, Korona Królestwa Polskiego.</i></p>			
<p>Lekcja powtórzeniowa: Polska Piastów</p>			
42.	<p>Unie z Węgrami i Litwą</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rządy Ludwika Węgierskiego ▪ Przywilej koszycki ▪ Koronacja Jadwigi ▪ Państwo litewskie w XIV wieku ▪ Przyczyny zawarcia unii w Krewie ▪ Unia w Krewie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyjaśnia przyczyny zawarcia unii z Węgrami, ▪ ocenia okres rządów Andegawenów w Polsce, ▪ przedstawia rozwój państwa litewskiego w XIV wieku, ▪ ocenia następstwa unii z Litwą w Krewie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Królestwo Polskie i Wielkie Księstwo Litewskie 1370-1505</i> ▪ M. Trąba, L. Bielski, <i>Królowie i książęta polscy</i>, Bielsko-Biała 2003
<p>Pojęcia i nazwy: <i>unia personalna, przywileje generalne, kanonizacja, Wielkie Księstwo Litewskie, Żmudź, unia w Krewie.</i></p>			
43.	<p>Wielka wojna z Krzyżakami</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Polityka Witolda ▪ Powstanie na Żmudzi ▪ Bitwa pod Grunwaldem ▪ Pokój toruński ▪ Reperkusje konfliktu polsko-krzyżackiego na soborze w Konstancji 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ systematyzuje wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi, ▪ rozumie trudności w realizacji postanowień unii w Krewie, ▪ wyjaśnia genezę Wielkiej Wojny z Krzyżakami, ▪ wykorzystując schemat, analizuje kolejne fazy bitwy pod Grunwaldem, ▪ identyfikuje postacie historyczne na obrazie Jana Matejki, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Królestwo Polskie i Wielkie Księstwo Litewskie 1370-1505</i> ▪ M. Trąba, L. Bielski, <i>Królowie i książęta polscy</i>, Bielsko-Biała 2003

43. cd	<ul style="list-style-type: none"> Unia horodelska 	<ul style="list-style-type: none"> komentuje echa konfliktu polsko-krzyżackiego na soborze w Konstancji, porównuje postanowienia unii w Krewie i Horodle. 	
<p>Pojęcia i nazwy: <i>powstanie na Żmudzi, bitwa pod Grunwaldem, I pokój toruński, unia w Horodle.</i></p>			
44.	<p>Nowe potęgi polityczne na obrzeżach Europy</p> <ul style="list-style-type: none"> Ekspansja turecka Upadek Konstantynopola Wzrost znaczenia państwa moskiewskiego Ideologia „Trzeciego Rzymu” 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia kolejne etapy ekspansji Turków Osmańskich, dostrzega determinację cesarzy bizantyjskich w walce o utrzymanie państwa, wskazuje przyczyny upadku Konstantynopola, omawia wzrost znaczenia państwa moskiewskiego, wyjaśnia ideę kontynuowania tradycji Cesarstwa Rzymskiego przez władców moskiewskich. 	<ul style="list-style-type: none"> podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> zeszyt pracy ucznia mapa <i>Europa na przełomie XV i XVI wieku</i>
<p>Pojęcia i nazwy: <i>Turcy Osmańscy, bitwa na Kosowym Polu, bitwa pod Nikopolis, unia florencka, bitwa pod Warną, upadek Konstantynopola, bitwa na Kulikowym Polu, ideologia „Trzeciego Rzymu”.</i></p>			
45.	<p>Monarchia Jagiellonów u schyłku średniowiecza</p> <ul style="list-style-type: none"> Nowa unia polsko-węgierska Śmierć Władysława Warneńczyka Objęcie władzy przez Kazimierza Jagiellończyka Wojna trzynastoletnia Drugi pokój toruński 	<ul style="list-style-type: none"> zna genezę nowej unii polsko-węgierskiej, charakteryzuje okoliczności objęcia tronu przez Kazimierza Jagiellończyka, przedstawia przyczyny wojny trzynastoletniej, dostrzega znaczenie postanowień II pokoju toruńskiego w kontekście rozwoju gospodarczego Królestwa Polskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> zeszyt pracy ucznia mapa <i>Królestwo Polskie i Wielkie Księstwo Litewskie 1370-1505</i> M. Trąba, L. Bielski, <i>Królowie i książęta polscy</i>, Bielsko-Biała 2003
<p>Pojęcia i nazwy: <i>elekcja, Związek Pruski, akt inkorporacji, przywileje cerekwicko-nieszawskie, wojska zaciężne, II pokój toruński.</i></p>			
46.	<p>Życie gospodarcze i społeczne w Polsce u schyłku średniowiecza</p> <ul style="list-style-type: none"> Rozwój osadnictwa Handel lokalny i daleko-siężny 	<ul style="list-style-type: none"> odczytuje z mapy informacje dotyczące zaludnienia ziem polskich, omawia rolę Polski w handlu międzynarodowym, wyjaśnia proces kształtowania się stanów w Polsce, uzasadnia wpływ przywilejów na wzrost znaczenia szlachty, 	<ul style="list-style-type: none"> podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> zeszyt pracy ucznia mapa <i>Królestwo Polskie i Wielkie Księstwo Litewskie 1370-1505</i>

Lekcja		Cele nauczania w ujęciu czynnościowym	Środki dydaktyczne
Nr	Temat oraz główne zagadnienia lekcji	Po zajęciach uczeń:	
46. cd	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ukształtowanie się stanów ▪ Wzrost znaczenia szlachty – nowe przywileje ▪ Zróżnicowanie etniczne, wyznaniowe i religijne mieszkańców Polski 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia etniczne i wyznaniowe zróżnicowanie mieszkańców Polski. 	
	<p>Pojęcia i nazwy: <i>handel lokalny i dalekosiężny, jarmarki, folwarki, przywileje – czerwiński, warcki, jedleńsko-krakowski, piotrkowski, tolerancja religijna.</i></p>		
47.	<p>Kultura polska u schyłku średniowiecza</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwój szkolnictwa ▪ Znaczenie Akademii Krakowskiej ▪ Osiągnięcia historiografii ▪ Początki literatury w języku polskim ▪ Zabytki architektury i sztuki gotyckiej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia proces rozwoju szkolnictwa w Polsce w XIV w., ▪ porównuje <i>Roczniki</i> Jana Długosza do najwybitniejszych osiągnięć średniowiecznej historiografii europejskiej, ▪ przedstawia przykłady literatury w języku polskim, ▪ porównuje budowle w stylu romańskim i gotyckim, ▪ zna zabytki sztuki gotyckiej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podręcznik <i>Poznajemy przeszłość</i> ▪ zeszyt pracy ucznia ▪ mapa <i>Królestwo Polskie i Wielkie Księstwo Litewskie 1370-1505</i>
	<p>Pojęcia i nazwy: <i>kroniki, roczniki, psalterze.</i></p>		
<p>Lekcja powtórzeniowa: Polska w dobie pierwszych Jagiellonów</p>			

II. Wybrane scenariusze lekcji

SCENARIUSZ 1

Temat 4: Cywilizacja starożytnego Egiptu

Główne zagadnienia lekcji:

- Położenie i środowisko naturalne
- Powstanie państwa i społeczeństwa
- Wierzenia
- Osiągnięcia cywilizacyjne

Metody:

- praca z podręcznikiem „Poznajemy przeszłość”,
- praca z zeszytem pracy ucznia,
- praca z mapą „Starożytny Wschód”,
- praca z tekstem źródłowym,
- poker kryterialny.

Środki dydaktyczne:

- podręcznik,
- zeszyt pracy ucznia,
- karta pracy „Struktura społeczeństwa egipskiego”,
- plansza do pokera kryterialnego,
- karty do gry „Osiągnięcia cywilizacyjne Egipcjan”.

Opis przebiegu lekcji:

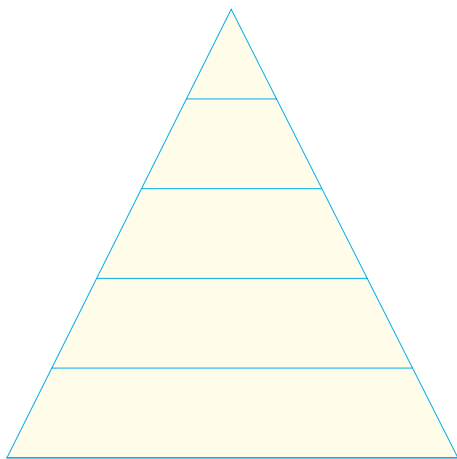
1. Nawiązanie do nowych treści

- Nauczyciel prosi uczniów, aby przyjrzeni się mapie (podręcznik str. 23), a następnie wskazali na niej: Morze Śródziemne, Morze Czerwone, Górny Egipt, Dolny Egipt, Nil.
- Następnie nauczyciel prosi uczniów o wymienienie bogactw naturalnych oraz wskazanie szlaków handlowych Egiptu.
- Uczniowie wykonują zadanie 1 ze str. 12 w zeszycie pracy ucznia.
- W konkluzji nauczyciel, korzystając z podręcznika, prosi uczniów o odpowiedź na pytanie (podręcznik str. 27): „Jaki był wpływ środowiska naturalnego na powstanie państwa egipskiego?”

2. Tok postępujący

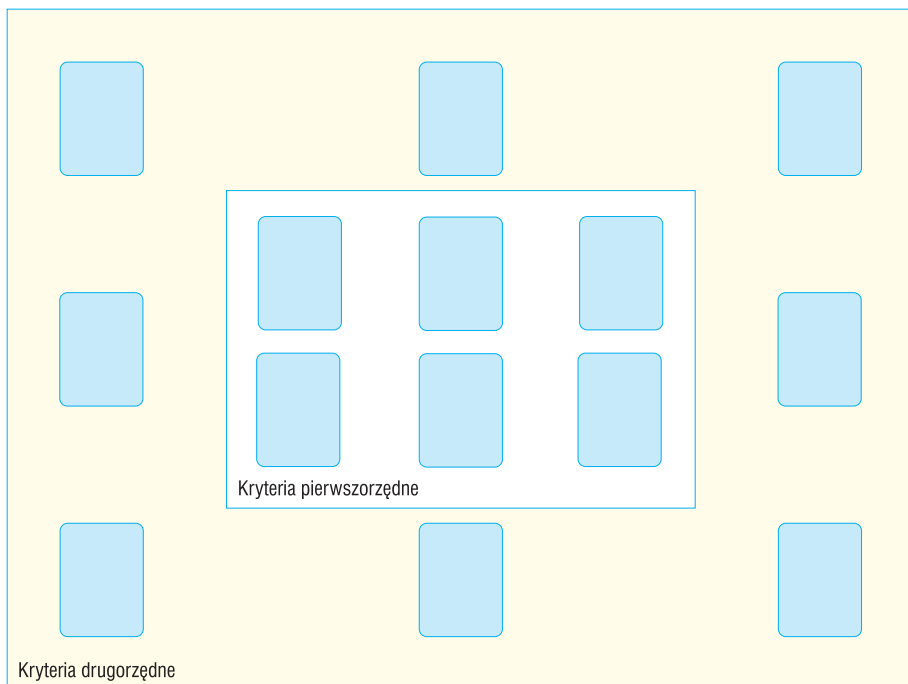
- Nauczyciel wydaje polecenie uczniom, aby przeczytali podrozdział „Powstanie państwa i społeczeństwa” (podręcznik str. 23-24), a następnie zadaje pytanie: „Jaki był podział społeczeństwa egipskiego?”. Kolejnym etapem pracy na lekcji jest analiza rysunku ze str. 24 w podręczniku.
- Następnie nauczyciel prosi uczniów o wykonanie karty pracy „Struktura społeczeństwa egipskiego” – uczniowie mają wpisać na rysunku, odpowiednio, następujące wyrazy: *chłopi, faraon, niżsi urzędnicy, kupcy, rzemieślnicy, kapłani, dostojnicy państwowi, niewolnicy*.

Karta pracy „Struktura społeczeństwa egipskiego”

- Nauczyciel zadaje pytanie: „Jakie uprawnienia miał faraon?”.
 - Nauczyciel opowiada uczniom o wierzeniach Egipcjan, a następnie analizuje z nimi fotografie w podręczniku (str. 25).
 - Uczniowie czytają tekst źródłowy na str. 27 w podręczniku, a potem wykonują polecenie 5 ze str. 27: „Jakie zachowania ludzi są uważane przez Egipcjan za naganne? Z jakiej grupy społecznej pochodził zmarły wymieniony w tekście źródłowym?”.
 - Uczniowie wykonują zadanie 2 ze str. 12 w zeszytce pracy ucznia.
 - Nauczyciel opowiada uczniom o osiągnięciach cywilizacyjnych Egipcjan, uzupełniając opowiadanie ilustracjami z podręcznika. Następnie uczniowie wymieniają osiągnięcia cywilizacyjne Egipcjan.
- Ta część lekcji może być zrealizowana poprzez grę dydaktyczną – poker kryterialny. W tym celu nauczyciel dzieli klasę na kilka grup, liczących 4 lub 5 uczniów. Uczniowie pod kierunkiem nauczyciela przygotowują

karty do pokera kryterialnego oraz planszę. Najlepiej wykonać planszę i karty na sztywnym papierze, aby mogły być wykorzystane na kolejnych zajęciach. Plansza jest podzielona na pola o pierwszorzędym i drugorzędym znaczeniu. Kolejnym etapem jest wypisanie na kartach osiągnięć cywilizacyjnych Egipcjan. Uczniowie umieszczają je odpowiednio na planszy i przedstawiają efekty swojej pracy całej klasie. Usytuowanie karty na danym polu może zostać zmienione po dyskusji.

3. Rekapitulacja pierwotna

- Uczniowie wykonują zadanie 3 ze str. 12 w zeszyte pracy ucznia: „Sporządź ranking pięciu najważniejszych, Twoim zdaniem, osiągnięć starożytnych Egipcjan. Swoje propozycje uzasadnij”.

4. Zadanie domowe

Nauczyciel podaje i wyjaśnia treść zadania.

- Na podstawie wiadomości zaczerpniętych z różnych źródeł, przygotuj informacje o budowie piramidy.

SCENARIUSZ 2

Temat 5: Starożytny Izrael

Główne zagadnienia lekcji:

- Palestyna i jej sąsiedzi
- Początki narodu żydowskiego
- Judaizm religią Żydów

Metody:

- praca z podręcznikiem „Poznajemy przeszłość”,
- praca z zeszytem pracy ucznia,
- wypełnianie karty pracy,
- praca z mapą,
- rozmowa nauczająca,
- metoda „płaszczka eksperta”.

Środki dydaktyczne:

- podręcznik,
- zeszyt pracy ucznia,
- karta pracy „Judaizm religią Żydów”.

Opis przebiegu lekcji:

1. Rekapitulacja wtórna

- Nauczyciel prosi uczniów o dokonanie analizy mapki (str. 28, podręcznik). Zwraca uwagę na warunki geograficzne Palestyny. Uczniowie wskazują nazwy geograficzne wymieniane przez nauczyciela.
- Uczniowie wykonują zadanie 1, str. 14 w zeszycie pracy ucznia, czyli porównują warunki geograficzne Palestyny, Mezopotamii i Egiptu.

2. Nawiązanie do nowych treści

- Nauczyciel prosi uczniów, aby cicho przeczytali podrozdział „Początki narodu żydowskiego” (str. 29, podręcznik), a następnie jeden z uczniów opowiada początki dziejów narodu żydowskiego. Tę część lekcji można również zrealizować stosując metodę „płaszczka eksperta”. W rolę eksperta wchodzi jeden z uczniów.
- Uczniowie wykonują zadanie 2, str. 14 w zeszycie pracy ucznia.
- Uczniowie wykonują zadanie 1, str. 31 (podręcznik), czyli wymieniają najważniejsze wydarzenia, które wywarły wpływ na dzieje narodu żydowskiego.

3. Tok postępujący

- Nauczyciel podczas rozmowy nauczającej wyjaśnia uczniom zasady judaizmu.
- Następnie uczniowie wykonują zadanie 3, str. 31 (podręcznik), czyli wymieniają czynniki, które pozwoliły Żydom przetrwać w diasporze.
- Uczniowie wykonują zadanie 3 i 4, str. 14 i 15 w zeszycie pracy ucznia.

4. Rekapitulacja pierwotna

- Uczniowie wykonują zadanie 4, str. 31 (podręcznik), czyli dokonują analizy tekstu źródłowego i porównują egipską „Księgę Zmarłych” z „Dekalogiem”, wymieniając różnice i cechy wspólne.

5. Zadanie domowe

Nauczyciel podaje i wyjaśnia treść zadania.

- Uczniowie wykonują zadanie 5, str. 15 w zeszycie pracy ucznia.
- Korzystając z różnych źródeł napisz plan do podrozdziału podręcznika „Judaizm religią Żydów” wykorzystując następujące wyrazy: *Jahwe, góra Synaj, przymierze, naród wybrany, Dekalog, Arka Przymierza, Biblia, Tora, Talmud, rabin, synagoga, menora, Szabat, Pascha.*

SCENARIUSZ 3

Temat 8: Grecja w czasach Wielkiej Kolonizacji

Główne zagadnienia lekcji:

- Przyczyny Wielkiej Kolonizacji
- Zasięg terytorialny i charakter kolonizacji
- Następstwa kolonizacji

Metody:

- praca z podręcznikiem „Poznajemy przeszłość”,
- praca z zeszytem pracy ucznia,
- praca z mapą,
- praca z kartą pracy,
- rozmowa nauczająca.

Środki dydaktyczne:

- podręcznik,
- zeszyt pracy ucznia,
- karta pracy „Wielka Kolonizacja”.

Opis przebiegu lekcji:

1. Nawiązanie do nowych treści

- Nauczyciel prosi uczniów o przeanalizowanie mapki w podręczniku na str. 41. Następnie uczniowie wskazują odpowiednio nazwy wymieniane przez nauczyciela.
- Uczniowie wykonują zadanie 1, str. 43 (podręcznik).
- Uczniowie wykonują zadanie 1, str. 20 w zeszycie pracy ucznia.

2. Tok postępujący

- Nauczyciel, stosując rozmowę nauczającą, przedstawia przyczyny, przebieg i skutki kolonizacji greckiej.
- Uczniowie otrzymują do uzupełnienia kartę pracy „Wielka Kolonizacja”. Nauczyciel prosi uczniów o wypełnienie karty pracy. Uczniowie uzupełniają ją, korzystając z podręcznika (str. 40-43). Po określonym przez nauczyciela czasie, kilku uczniów przedstawia efekt swojej pracy.

Karta pracy „Wielka Kolonizacja”

Przyczyny kolonizacji	
Przebieg kolonizacji	
Skutki kolonizacji	

3. Rekapitulacja pierwotna

- Nauczyciel rozpoczyna dyskusję dotyczącą znaczenia wielkiej kolonizacji (podręcznik – zadanie 3, str. 43). Uczniowie wskazują pozytywne i negatywne skutki wielkiej kolonizacji.
- Uczniowie wykonują zadanie 2 i 3, str. 21 w zeszytcie pracy ucznia.

4. Zadanie domowe

Nauczyciel podaje i wyjaśnia treść zadania.

- Zadanie 4, str. 21 w zeszytcie pracy ucznia.
- Zadanie 2 str. 43 (podręcznik): Napisz rozprawkę na temat skutków wynalezienia pieniędzy. Zadanie przygotuj na osobnej kartce, którą oddasz nauczycielowi na następnej lekcji. Treść rozprawki musi się zmieścić w 20 zdaniach.

SCENARIUSZ 4

Temat 10: W Sparcie i Atenach

Główne zagadnienia lekcji:

- Kodyfikacja praw
- Sparta
- Ateny

Metody:

- praca z podręcznikiem „Poznajemy przeszłość”,
- praca z zeszytem pracy ucznia,
- praca z kartą pracy,
- debata „za i przeciw”.

Środki dydaktyczne:

- podręcznik,
- zeszyt pracy ucznia,
- karta pracy nr 1 „Ustrój polityczny Sparty i Aten”,
- karta pracy nr 2 „Ustrój polityczny Sparty”,
- karta pracy nr 3 „Ustrój polityczny Aten”.

Opis przebiegu lekcji:

1. Nawiązanie do nowych treści

- Nauczyciel wyjaśnia przyczyny dokonania kodyfikacji praw w Atenach. Następnie przedstawia kodyfikację dokonaną przez Drakona.
- Uczniowie wykonują zadanie 1, str. 52 (podręcznik), czyli próbują zdefiniować pojęcia: *kodyfikacja*, *polis*, *obywatel*.

Uwaga. Kolejny fragment lekcji można zrealizować korzystając z wariantu A, B lub C.

Wariant A

2. A. Tok postępujący

- Nauczyciel rozdaje uczniom kartę pracy.

Karta pracy nr 1 „Ustrój polityczny Sparty i Aten”

Cechy charakterystyczne ustroju politycznego	
Sparta	Ateny

- Nauczyciel objaśnia uczniom ustroj polityczny Sparty, posługując się schematem znajdującym się w podręczniku (str. 49). Następnie uczniowie uzupełniają odpowiednią część karty pracy.
 - Nauczyciel objaśnia uczniom ustroj polityczny Aten, posługując się schematem znajdującym się w podręczniku (str. 50). Następnie uczniowie uzupełniają odpowiednią część karty pracy.
3. A. Rekapitulacja pierwotna
- Nauczyciel rozpoczyna „debatę za i przeciw” dotyczącą ustroju Sparty i Aten. Uczniowie podają odpowiednio argumenty „za” i „przeciw” dotyczące ustroju Sparty i Aten.

Wariant B

2. B. Tok postępujący
- Nauczyciel objaśnia uczniom ustroj polityczny Sparty, posługując się schematem znajdującym się w podręczniku (str. 49).
 - Nauczyciel objaśnia uczniom ustroj polityczny Aten, posługując się schematem znajdującym się w podręczniku (str. 50).
3. B. Rekapitulacja pierwotna
- Jako podsumowanie tej części lekcji uczniowie wykonują zadanie 2 i 5 (podręcznik, str. 52), czyli wyjaśniają różnice między oligarchią spartańską i demokracją ateńską.
 - Uczniowie wykonują zadanie 1, 2 i 4, str. 24-25 w zeszycie pracy ucznia.

Wariant C

2. C. Tok postępujący
- Nauczyciel objaśnia ustroj Sparty i Aten.
3. C. Rekapitulacja pierwotna
- Nauczyciel może zastosować metodę SWOT, dzieląc klasę na dwie grupy – karta pracy nr 2 i karta pracy nr 3.

Karta pracy nr 2 „Ustrój polityczny Sparty”

PROBLEM – Ustrój polityczny Sparty	
Mocne strony	Słabe strony
Szanse wynikające z mocnych stron	Zagrożenia wynikające ze słabych stron

Karta pracy nr 3 „Ustrój polityczny Aten”

PROBLEM – Ustrój polityczny Aten	
Mocne strony	Słabe strony
Szanse wynikające z mocnych stron	Zagrożenia wynikające ze słabych stron

4. Zadanie domowe

Nauczyciel podaje i wyjaśnia treść zadania.

- Zadanie 2 i 5, str. 24-25 w zeszycie pracy ucznia.
- Zadanie 4, str. 52 (podręcznik): „Przedstaw (w punktach) etapy dochodzenia Ateńczyków do demokracji”. Wpisz treść tego zadania na stronie 25 w zeszycie pracy ucznia.

SCENARIUSZ 5

Temat 16: Kryzys i upadek republiki rzymskiej

Główne zagadnienia lekcji:

- Przemiany społeczne w Rzymie
- Położenie niewolników
- Kryzys republiki
- Walka o władzę w Rzymie

Metody:

- praca z podręcznikiem „Poznajemy przeszłość”,
- praca z zeszytem pracy ucznia,
- rozmowa nauczająca,
- praca z mapą,
- burza mózgów,
- drama – wywiad.

Środki dydaktyczne:

- podręcznik,
- zeszyt pracy ucznia.

Opis przebiegu lekcji:

1. Nawiązanie do nowych treści

- Nauczyciel prosi uczniów o przeczytanie odpowiedniego fragmentu podręcznika (str. 82). Następnie uczniowie wykonują zadanie 1 (podręcznik, str. 85), czyli odpowiadają na pytanie: „Jakie zmiany w społeczeństwie rzymskim zaszły u schyłku republiki?”. Wcześniej nauczyciel zapisuje na tablicy pojęcia: *nobilowie*, *ekwici*, *proletariat*. Uczniowie w swoich odpowiedziach posługują się tymi pojęciami.
- Uczniowie wykonują zadanie 3, str. 36 w zeszytcie pracy ucznia.

2. Tok postępujący

- Nauczyciel przedstawia wiadomości dotyczące położenia niewolników. Omawia powstanie Spartakusa lub prezentuje fragment filmu „Spartakus” w reż. S. Kubricka. Uczniowie analizują rysunki (podręcznik, str. 83).
- Uczniowie wykonują zadanie 1, str. 36 w zeszytcie pracy ucznia.

- Nauczyciel zadaje uczniom pytanie: „Na czym polegał kryzys republiki?”. Uczniowie szukają odpowiedzi w podręczniku na str. 83-84. Następnie uczniowie odpowiadają na kolejne pytanie nauczyciela: „Na czym opierały się nowe zasady tworzenia armii rzymskiej?”.
 - Uczniowie wykonują zadanie 3, podręcznik str. 85, czyli wskazują zalety i wady armii zawodowej.
 - Uczniowie wykonują zadanie 4 i 5, str. 36 w zeszytcie pracy ucznia.
3. Rekapitulacja pierwotna
- Nauczyciel, wykorzystując taśmę czasu (podręcznik, str. 82), opowiada przebieg walki o władzę w Rzymie. Na tablicy zapisuje daty: 60 rok p.n.e., 53 rok p.n.e., 49 rok p.n.e., 44 rok p.n.e., 31 rok p. n. e.
 - Zastosowanie metody „burza mózgów”. Nauczyciel zapisuje na tablicy pytanie: „Dlaczego upadła republika rzymska?”. Uczniowie rozwiązują ten problem, zapisując odpowiedzi na tablicy.
 - Można zastosować także zasadę dramy. Chętni uczniowie „przeprowadzają” wywiad z Juliuszem Cezarem.
4. Zadanie domowe
- Nauczyciel podaje i wyjaśnia treść zadania.
- Zadanie 6, str. 37 w zeszytcie pracy ucznia.

SCENARIUSZ 6

Temat 28: Na ziemiach polskich we wczesnym średniowieczu

Główne zagadnienia lekcji:

- Życie gospodarcze
- Przemiany organizacji społecznej
- Państwa plemienne Wiślan i Polan

Metody:

- praca z podręcznikiem „Poznajemy przeszłość”,
- praca z zeszytem pracy ucznia,
- rozmowa nauczająca,
- praca z mapą,
- wypełnianie kart pracy,
- rozmowa nauczająca,
- praca z tekstem źródłowym.

Środki dydaktyczne:

- podręcznik,
- zeszyt pracy ucznia,
- karta pracy nr 1 „Zmiany w życiu gospodarczym”,
- karta pracy nr 2 „Od rodu do państwa”.

Opis przebiegu lekcji:

1. Rekapitulacja wtórna
 - Nauczyciel zadaje uczniom pytanie: „Jak doszło do utworzenia pierwszych państw słowiańskich?”.
2. Nawiązanie do nowych treści
 - Nauczyciel prosi, aby uczniowie zapoznali się z podrozdziałem pt. „Życie gospodarcze” na str. 140 podręcznika (jeden z uczniów czyta głośno lub uczniowie czytają cicho). Nauczyciel przypomina uczniom o dokonaniu analizy rysunków znajdujących się w tym podrozdziale.
3. Tok postępujący
 - Tę część lekcji nauczyciel może zrealizować następująco:
 - A. Na polecenie nauczyciela uczniowie wymieniają cechy charakterystyczne życia gospodarczego, a następnie odpowiadają na pytanie: „Na czym polegały zmiany w rolnictwie, rzemiośle i handlu?”.

- B. Nauczyciel pisze na tablicy trzy pojęcia: rolnictwo, rzemiosło i handel, a następnie poleca uczniom dopisywanie wyrażeń charakteryzujących zmiany, które zaszły w tych dziedzinach gospodarki.
- C. Uczniowie wykonują zadanie 1, str. 60 w zeszytcie pracy ucznia.
- D. Nauczyciel daje uczniom do uzupełnienia kartę pracy nr 1.

Karta pracy nr 1 „Zmiany w życiu gospodarczym”

	Jak było?	Co zmieniono?
Rolnictwo		
Rzemiosło		
Handel		

- Nauczyciel podczas rozmowy nauczającej przedstawia uczniom zmiany w organizacji społeczeństwa (wykorzystuje schemat „Od rodu do państwa”, str. 142, podręcznik).
- Następnie uczniowie wypełniają kartę pracy nr 2.

Karta pracy nr 2 „Od rodu do państwa”

	Wyjaśnienie pojęcia
Rodzina	
Ród	
Małe plemię	
Wielkie plemię	
Opole	

- Nauczyciel objaśnia proces przejmowania władzy przez dynastie plemienne. Nauczyciel poleca jednemu z uczniów głośne przeczytanie

podpisu pod ryc. na str. 142, a następnie kolejny uczeń czyta głośno tekst źródłowy (str. 145). Uczniowie odpowiadają na pytanie 5 ze str. 145 (podręcznik), czyli: „W jaki sposób Słowianie budowali grody?”.

- Następnie nauczyciel prosi, aby uczniowie zapoznali się z mapką znajdującą się na str. 143 podręcznika. Wymienia kolejno nazwy plemion, a uczniowie wskazują je. Uczniowie mają podać także nazwę plemienia, zamieszkującego niegdyś teren, na którym mieszkają.
- Uczniowie wykonują zadanie 4, str. 61 w zeszytcie pracy ucznia.
- Nauczyciel opowiada, w jaki sposób doszło do utworzenia państwa Wiślan.
- Uczniowie wykonują zadanie 3, str. 60 w zeszytcie pracy ucznia.
- Nauczyciel opowiada, w jaki sposób doszło do powstania państwa Polan.

4. Rekapitulacja pierwotna

- Nauczyciel prosi, aby uczniowie wykonali zadanie 3, str. 145 (podręcznik), czyli odpowiedzieli na pytanie: „Jakie były etapy tworzenia państwa polskiego?”.
- Nauczyciel pyta: „Jakie nauki pomocnicze historii mogą się przydać w czasie badań dotyczących początków państwa polskiego?”.

5. Zadanie domowe

Nauczyciel podaje i wyjaśnia treść zadania.

- Zadanie 4, str. 145 (podręcznik): „Wyszukaj kilka legend związanych z początkami państwa polskiego”.

Temat 29: Początki państwa polskiego

Główne zagadnienia lekcji:

- Rozwój terytorialny państwa polskiego
- Chrzest Polski
- „Dagome iudex”

Metody:

- praca z podręcznikiem „Poznajemy przeszłość”,
- praca z zeszytem pracy ucznia,
- wypełnianie karty pracy,
- praca z mapą,
- drzewko decyzyjne,
- burza mózgów.

Środki dydaktyczne:

- podręcznik,
- zeszyt pracy ucznia,
- karta pracy nr 1 „Wydarzenia w Polsce za panowania Mieszka I”,
- karta pracy nr 2 „Czy Mieszko I powinien przyjąć chrzest?”.

Opis przebiegu lekcji:

1. Rekapitulacja wtórna

- Nauczyciel prosi, aby uczniowie przedstawili zadanie domowe, dotyczące legend związanych z początkami państwa polskiego. Następnie zadaje pytanie: „Jak doszło do utworzenia państwa Polan?”.

2. Nawiązanie do nowych treści

- Nauczyciel przedstawia rozwój terytorialny państwa polskiego. Następnie prosi uczniów, aby wymieniane przez niego plemiona i państwa wskazywali na mapce (podręcznik, str. 147).
- Uczniowie wykonują zadanie nr 1 i 2, podręcznik, str. 150, czyli odpowiadają na pytanie: „Jakie były etapy rozwoju państwa Mieszka I? Jakie były stosunki Mieszka I z sąsiadami?”.
- Uczniowie wypełniają kartę pracy nr 1.

Wariant B

- Burza mózgów. Nauczyciel dzieli uczniów na dwie grupy. Pierwsza grupa szuka argumentów za przyjęciem chrztu, druga grupa szuka argumentów za pozostaniem przy wierze pogańskiej. Uczniowie zapisują argumenty na tablicy.
- Następnie nauczyciel prosi, aby uczniowie podawali wypracowane przez siebie argumenty. Jeden z nich zapisuje je na tablicy.
- Uczniowie mogą to zadanie wykonać indywidualnie, uzupełniając kartę pracy nr 2.

Karta pracy nr 2 „Czy Mieszko I powinien przyjąć chrzest?”

Argumenty za przyjęciem chrztu	Argumenty przeciwko przyjęciu chrztu

- Nauczyciel wyjaśnia uczniom, dlaczego tak trudno ustalić historykom miejsce chrztu Mieszka I.
 - Uczniowie wykonują zadanie 3 i 4, str. 63 w zeszytcie pracy ucznia.
 - Nauczyciel przedstawia uczniom problemy związane z dokumentem „Dagome iudex”.
4. Rekapitulacja pierwotna
- Uczniowie wykonują zadanie 3, podręcznik, str. 150, czyli odpowiadają na pytanie: „Jakie były skutki chrztu Polski?”.
5. Zadanie domowe
- Nauczyciel podaje i wyjaśnia treść zadania
- Zadanie 5 str. 150 (podręcznik): „Przeanalizuj tekst źródłowy i odpowiedz na pytania: Jaka była wartość drużyny? Skąd Mieszko I czerpał środki na utrzymanie drużyny?”.

SCENARIUSZ 8

Temat 33: Wyzwania dla świata chrześcijańskiego

Główne zagadnienia lekcji:

- Feudalizacja Kościoła
- Próby reform na Zachodzie
- Schizma wschodnia
- Rywalizacja o dominację między cesarstwem a papieżem
- Krucjaty i ich następstwa

Metody:

- praca z podręcznikiem „Poznajemy przeszłość”,
- praca z zeszytem pracy ucznia,
- rozmowa nauczająca,
- praca z mapą,
- drama,
- debata.

Środki dydaktyczne:

- podręcznik,
- zeszyt pracy ucznia,
- karta pracy „Przyczyny, przebieg i skutki krucjat”.

Opis przebiegu lekcji:

1. Rekapitulacja wtórna
 - Uczniowie przypominają, w jakich okolicznościach doszło do powstania Państwa Kościelnego.
2. Nawiązanie do nowych treści
 - Uczniowie zapoznają się z odpowiednim fragmentem podręcznika (str. 167), a następnie wykonują zadanie 1 i 2 (podręcznik, str. 172), czyli odpowiadają na pytania: „Na czym polegał proces feudalizacji Kościoła? Dlaczego Kościół w X wieku potrzebował reform?”.
3. Tok postępujący
 - Nauczyciel przedstawia próby reform Kościoła w Europie Zachodniej i odnosi się także do schizmy wschodniej.
 - Uczniowie wykonują zadanie 1, str. 70 w zeszycie pracy ucznia.
 - Nauczyciel wyjaśnia, na czym polegał spór między papieżem a cesarstwem. Następnie uczniowie czytają „Dictatus papae” (podręcznik,

str. 172) i wspólnie z uczniami analizuje tekst źródłowy z podręcznika str. 172 oraz miniaturę ze str. 169 podręcznika, a następnie uczniowie odpowiadają na postawione w zadaniu 7 pytania: „Do kogo i dlaczego zdaniem Grzegorza VII, należy panowanie nad światem? Wskaż sankcje, jakie nakładał Dyktat papieski na katolika nieprzestrzegającego określonych w nim zasad”.

- Dwóch uczniów przedstawia, metodą dramy, scenę „Spotkanie w Canossie”.
- Uczniowie odpowiadają na pytanie zawarte w zadaniu 5 (podręcznik, str. 172): „Jak oceniasz postanowienia konkordatu wormackiego?”.
- Nauczyciel proponuje uczniom debatę „Kto – papież czy cesarz – powinien przewodzić Europie?” Klasę można podzielić na dwa zespoły. Każdy z zespołów podaje argumenty i je uzasadnia.
- Nauczyciel omawia problem krucjat. Następnie analizuje z uczniami mapkę (podręcznik, str. 170) oraz oś czasu (podręcznik, str. 167).

4. Rekapitulacja pierwotna

- Uczniowie uzupełniają kartę pracy „Przyczyny, przebieg i skutki krucjat”.

Karta pracy „Przyczyny, przebieg i skutki krucjat”

Przyczyny krucjat	Przebieg krucjat	Skutki krucjat

5. Zadanie domowe

Nauczyciel podaje i wyjaśnia treść zadania.

- Zadanie 3 i 4, str. 70-71 w zeszyte pracy ucznia (dla wszystkich).
- Uczniowie chętni do wykonania dodatkowego zadania przygotowują informacje o zakonach rycerskich. Mogą je wykonać w formie prezentacji multimedialnych.

SCENARIUSZ 9

Temat 37: Ziemie polskie w czasach rozbitcia dzielnicowego

Główne zagadnienia lekcji:

- Obalenie testamentu Bolesława Krzywoustego
- Rozpad jedności państwa
- Utworzenie państwa krzyżackiego
- Ekspansja Marchii Brandenburskiej
- Najazdy Mongołów

Metody:

- praca z podręcznikiem „Poznajemy przeszłość”,
- praca z zeszytem pracy ucznia,
- praca z mapą,
- praca z tekstem źródłowym,
- metaplan.

Środki dydaktyczne:

- podręcznik,
- zeszyt pracy ucznia,
- metaplan „Ziemie polskie w czasach rozbitcia dzielnicowego”.

Opis przebiegu lekcji:

1. Nawiązanie do nowych treści

- Nauczyciel przedstawia, w jaki sposób doszło do rozbitcia dzielnicowego w Polsce. Wyjaśnia negatywne znaczenie upadku zasady senioratu.
- Uczniowie wykonują zadanie 1, str. 78 w zeszytce pracy ucznia.

2. Tok postępujący

- Nauczyciel prosi, aby uczniowie zapoznali się z odpowiednim fragmentem podręcznika (str. 191-192), a następnie wymienili cechy charakteryzujące rozbitcie dzielnicowe w Polsce.
- Uczniowie wykonują zadanie 2, str. 78 w zeszytce pracy ucznia.
- Nauczyciel przedstawia utworzenie państwa krzyżackiego. Następnie uczniowie pod jego kierunkiem analizują mapkę (podręcznik, str. 193).
- Uczniowie wykonują zadanie 2 (podręcznik, str. 195), czyli odpowiadają na pytanie: „Jakie były przyczyny i skutki sprowadzenia Krzyżaków do Polski?”.

- Uczniowie analizują tekst źródłowy zawarty w zeszytcie pracy ucznia – zadanie 3, str. 78.
- Nauczyciel wyjaśnia, na czym polegała ekspansja Marchii Brandenburskiej. Uczniowie pod jego kierunkiem analizują mapkę (podręcznik, str. 193).
- Nauczyciel opowiada o najazdach Mongołów. Następnie uczniowie zapoznają się z tekstem źródłowym (podręcznik, str. 195) i wykonują zadanie 5 (podręcznik, str. 195), czyli odpowiadają na pytania do tekstu: „Jakie były sposoby walki stosowane przez Mongołów? Jak Mongołowie traktowali pokonanych przeciwników i ludność podbitą?”. Uczniowie pod kierunkiem nauczyciela dokonują także analizy ilustracji (podręcznik, str. 194) oraz mapki (podręcznik, str. 193).
- Uczniowie wykonują zadanie 4, str. 79 w zeszytcie pracy ucznia.

3. Rekapitulacja pierwotna

- Podsumowanie lekcji stanowi wykonanie przez uczniów metaplanu „Ziemie polskie w czasach rozbitcia dzielnicowego”.

Metaplan „Ziemie polskie w czasach rozbitcia dzielnicowego”

Problem – Ziemie polskie w czasach rozbitcia dzielnicowego	
Jak było?	Jak być powinno?
Dlaczego nie było tak, jak być powinno?	
Wnioski	

Temat 41: Monarchia Kazimierza Wielkiego

Główne zagadnienia lekcji:

- Kompromis z Czechami oraz z Krzyżakami
- Przyłączenie Rusi Halickiej
- Spisanie praw
- Organizacja państwa
- Założenie Akademii Krakowskiej
- Rozwój cywilizacyjny państwa
- Korona Królestwa Polskiego

Metody i techniki:

- praca z podręcznikiem „Poznajemy przeszłość”,
- praca z zeszytem pracy ucznia,
- praca z mapą,
- praca z tekstem źródłowym,
- wypełnianie karty pracy,
- poker kryterialny.

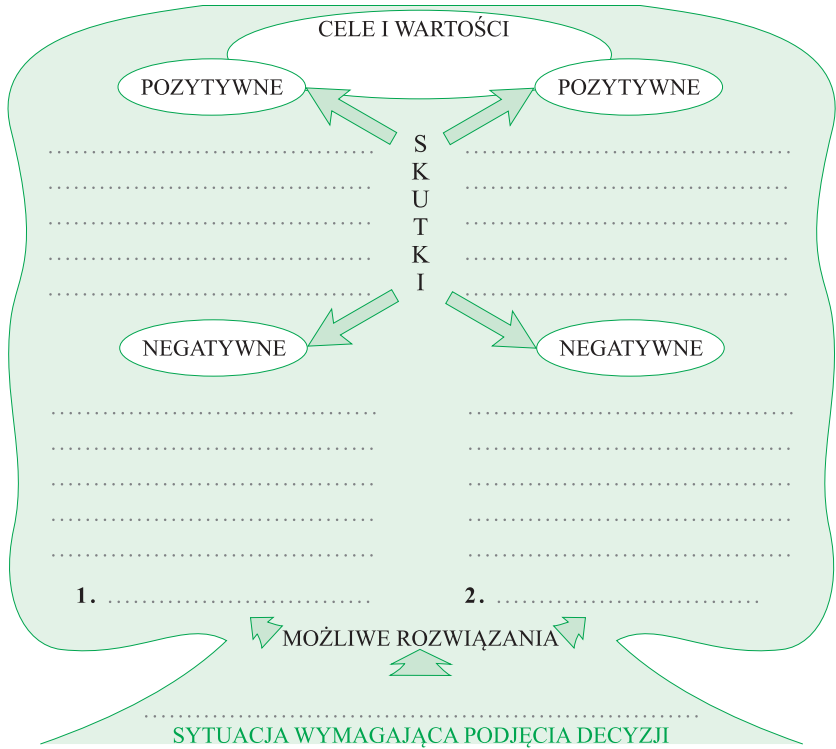
Środki dydaktyczne:

- podręcznik,
- zeszyt pracy ucznia,
- karta pracy „Działania Kazimierza Wielkiego w polityce wewnętrznej”,
- poker kryterialny „Dlaczego Kazimierz Wielki był wielki?”

Opis przebiegu lekcji:

1. Nawiązanie do nowych treści
 - Uczniowie wykonują zadanie 1 i 3, str. 86-87 w zeszycie pracy ucznia.
2. Tok postępujący
 - Nauczyciel przedstawia uczniom politykę zagraniczną Kazimierza. Uczniowie wykonują zadanie 1 i 2 str. 214 (podręcznik), czyli odpowiadają na pytanie: „Jak była polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego?”. Porównują zasięg terytorialny Polski pod rządami Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego.
 - Ten fragment lekcji można również zrealizować poprzez uzupełnienie przez uczniów schematu drzewa decyzyjnego: „Polska jest zagrożona

przez sąsiadów. Co ma zrobić Kazimierz?”, lub wykonuje zadanie 1, str. 86 w zeszytcie pracy ucznia.

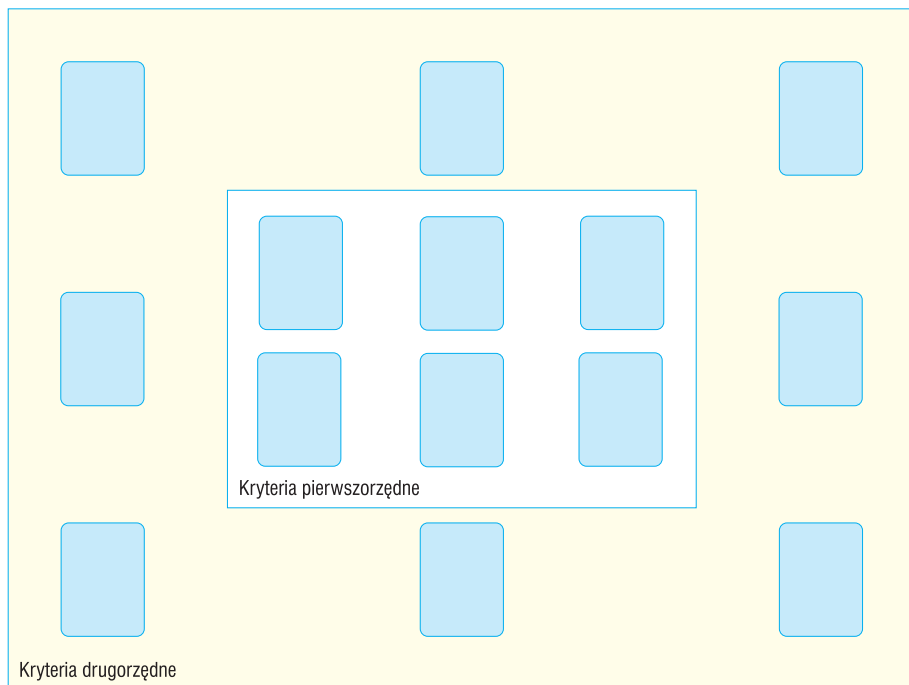

- Nauczyciel opowiada o polityce wewnętrznej Kazimierza Wielkiego korzystając z ilustracji – podręcznik str. 213. Następnie zadaje pytania sprawdzające. Uczniowie wykonują zadanie 3 (podręcznik, str. 214), czyli odpowiadają na pytanie: „W jaki sposób Kazimierz Wielki wzmocnił państwo?”.
- Uczniowie tę część lekcji mogą zrealizować uzupełniając kartę pracy.
Karta pracy „Działania Kazimierza w polityce wewnętrznej”

Działania Kazimierza w polityce wewnętrznej	Wpływ na państwo

3. Rekapitulacja pierwotna

- Podsumowaniem lekcji może być poker kryterialny: „Dlaczego Kazimierz Wielki był wielki?” Uczniowie przygotowują karty papieru z napisami, np. spisanie praw, zjazd monarchów w Krakowie, budowa zamków obronnych. Następnie umieszczają je na planszy z kryteriami pierwszorzędnymi i drugorzędnymi.

4. Zadanie domowe

Nauczyciel podaje i wyjaśnia treść zadania.

Na podstawie podręcznika (str. 213-215) odpowiedz na pytania:

- Co oznaczało pojęcie *Korona Królestwa Polskiego*?
- Kto został następcą Kazimierza Wielkiego?

IV. Przedmiotowy system oceniania. Historia w klasach 1-3 gimnazjum

Przedmiotowy system oceniania jest zgodny z wewnątrzszkolnym systemem oceniania w Zespole Szkół nr 10 w Kaliszu.

I. Wymagania edukacyjne na poszczególłą ocenę

Celem oceniania jest:

- diagnoza – ustalenie potrzeb uczniów, ich mocnych oraz słabych stron, sprawdzenie poziomu osiągnięć ucznia, motywowanie ucznia do dalszej pracy,
- dostarczenie rodzicom i nauczycielom informacji o postępach, trudnościach i specjalnych uzdolnieniach ucznia.

Oceny bieżące i oceny klasyfikacyjne śródroczne oraz klasyfikacyjne końcoworoczne ustala się w stopniach wg następującej skali:

- stopień celujący – 6
- stopień bardzo dobry – 5
- stopień dobry – 4
- stopień dostateczny – 3
- stopień dopuszczający – 2
- stopień niedostateczny – 1

1. Stopień celujący

- dysponuje rozległą, szczegółową i wykraczającą poza program znajomością faktów, zjawisk, procesów, pojęć historycznych,
- swobodnie stosuje wyjaśnienie chronologiczne i przyczynowo-skutkowe,
- samodzielnie przeprowadza analizę źródła historycznego,
- czerpie dodatkową wiedzę z różnych źródeł (literatura naukowa i popularnonaukowa, czasopisma historyczne, Internet),
- wypowiedzi ustne i pisemne charakteryzują się wzorowym językiem,
- poddaje krytycznej analizie bogaty zestaw danych, argumentów i opinii i dochodzi do rozsądnych, prawidłowych konkluzji,
- formułuje własne, niezależne sądy i opinie,
- bierze pomyślnie udział w konkursach i olimpiadach historycznych; jest autorem prac o dużych wartościach poznawczych i dydaktycznych.

2. Stopień bardzo dobry

- w stopniu wyczerpującym opanował materiał programowy (daty faktów, wydarzeń, zjawisk, procesów historycznych; postacie; pojęcia historyczne; zależność między dziejami Polski i powszechnymi),
- samodzielnie umiejscawia zjawiska i procesy historyczne w czasie i przestrzeni,
- dostrzega związku przyczynowo-skutkowe,
- potrafi samodzielnie formułować sądy, oceny i argumentować je,
- potrafi formułować pojęcia historyczne i poprawnie nimi operować,
- podczas nauki stara się wyszukiwać niezbędne informacje w różnych źródłach wiedzy historycznej, takich jak podręcznik, różne rodzaje map, tekst źródłowy, czasopisma historyczne, słowniki, encyklopedie, literatura itp.,
- wyjaśnia podział i rolę źródła historycznego w poznawaniu i rekonstruowaniu przeszłości,
- porządkuje fakty chronologicznie i problemowo,
- potrafi wskazywać podobieństwa i różnice między faktami, wydarzeniami,
- wykazuje się bardzo dużą aktywnością podczas lekcji.

3. Stopień dobry

- opanował materiał w stopniu zadowalającym (daty początkowe i końcowe wydarzeń i faktów, postacie historyczne pierwszo- i drugoplanowe, pojęcia, zależności między różnymi dziedzinami życia człowieka),
- potrafi samodzielnie pracować z mapą i wykorzystać ją jako źródło wiedzy (dostrzega przemiany polityczne, terytorialne i gospodarcze),
- przenosić informacje z mapy w atlasie na mapę ścienną i odwrotnie,
- potrafi analizować treści podręcznika i na tej podstawie konstruować własne wnioski, oceny i sądy o faktach, ludziach, rzeczach i wydarzeniach,
- próbuje argumentować i uzasadniać wnioski, oceny i sądy historyczne,
- pod kierunkiem nauczyciela dokonuje obserwacji i selekcji informacji z innych źródeł wiedzy historycznej np.: tekstu źródłowego, ilustracji, fotografii, obrazu, przeźroczy, filmu historycznego,
- dokonuje opisu wydarzeń,
- potrafi zredagować notatkę w postaci planu lub schematu,
- wykazuje się aktywnością na lekcji, sumiennie odrabia zadane prace domowe.

4. Stopień dostateczny

- opanował podstawowe wiadomości pozwalające mu zrozumienie najważniejszych wydarzeń (postacie, fakty, pojęcia, proste związki przyczynowo-skutkowe i czasowo-przestrzenne, przełomowe daty),
- potrafi uporządkować chronologicznie fakty, wydarzenia,
- nanosi fakty i wydarzenia na linię czasu,
- przeprowadza selekcję informacji zawartych w podręczniku (wyodrębnić fakty, przyczyny i skutki wydarzeń),
- dokonuje prostej rekonstrukcji faktów i wydarzeń w postaci planu, opisu, ustnie i pisemnie,
- potrafi zredagować notatkę pod kierunkiem nauczyciela,
- potrafi poprawnie wyrażać swoje myśli w mowie i piśmie,
- zdarzają się braki w pracach domowych,
- jego aktywność na lekcji jest sporadyczna.

5. Stopień dopuszczający

- opanował wiedzę w sposób fragmentaryczny i wyrywkowy (najważniejsze postacie, elementarne fakty, proste pojęcia),
- potrafi wyszukać w podręczniku niezbędne informacje o faktach, wydarzeniach, ludziach, rzeczach,
- kojarzy postacie historyczne z wydarzeniami,
- opisuje treść, ilustrację, model, makietę, zabytek,
- postawa na lekcjach jest bierna, ale wykazuje chęci do współpracy,
- niesumienne prowadzi ćwiczenia.

6. Stopień niedostateczny

- uczeń nie dysponuje nawet podstawową znajomością faktów i pojęć historycznych,
- nie potrafi, nawet przy pomocy nauczyciela, stosować chronologicznego i przyczynowo-skutkowego sposobu wyjaśniania zjawisk,
- nie podejmuje prób rozwiązania zadań, nawet przy pomocy nauczyciela
- wykazuje się brakiem systematyczności i chęci do nauki.

Sposób przeliczania punktów na ocenę wyrażoną w stopniach:

	Ocena	Procent ogólnej liczby punktów
6	celujący	96% – 100%
5	bardzo dobry	86% – 95%
4	dobry	76% – 85%
3	dostateczny	50% – 75%
2	dopuszczający	30% – 49%
1	niedostateczny	0% – 29%

II. Formy oceniania i przewidywana liczba ocen w semestrze

- klasówki – 2,
- sprawdziany niezapowiedziane z ostatnich trzech lekcji – 1-2,
- pisemne prace domowe – 1-2,
- odpowiedzi ustne – 2-3,
- aktywność na lekcji,
- prace długoterminowe np.: referaty, albumy, gazetki, portfolio,
- wykonanie pracy o wartości dydaktycznej,
- udział w konkursach,
- lektury.

III. Kontrakt między nauczycielem a uczniem

1. Każdy uczeń jest oceniany zgodnie z zasadami sprawiedliwości.
2. Oceny wystawiane przez nauczyciela są jawne zarówno dla ucznia, jak i jego rodziców (prawnych opiekunów)
3. Prace klasowe, sprawdziany i odpowiedzi ustne są obowiązkowe.
4. Każdy uczeń ma prawo do uzyskania dodatkowych ocen za wykonane prace nadobowiązkowe.
5. Prace klasowe i sprawdziany są zapowiadane z tygodniowym wyprzedzeniem i podany jest zakres sprawdzanych umiejętności wiedzy.
6. Kartkówki nie muszą być zapowiadane i nie podlegają poprawie.
7. Uczeń nieobecny na pracy klasowej musi ją napisać w terminie 2 tygodni od dnia powrotu do szkoły (w wyjątkowych sytuacjach termin zostaje uzgodniony z nauczycielem).
8. Prace klasowe i sprawdziany uczeń może poprawić w ciągu dwóch tygodni od podania informacji o ocenie.
9. W przypadku poprawy pracy klasowej i sprawdzianu przy wystawianiu ocen śródrocznych i końcoworocznych pod uwagę brane są obie oceny.
10. Nauczyciel uzasadnia każdą ocenę ucznia.
11. Uczeń ma prawo w ciągu semestru do dwukrotnego zgłoszenia nieprzygotowania do lekcji.
12. Uczeń, który opuścił więcej niż 50% lekcji, nie może zostać sklasyfikowany.
13. Oceny uzyskane z prac klasowych, sprawdzianów i odpowiedzi mają decydujący wpływ na ocenę śródroczną i końcoworoczną.
14. Odwołanie się przez ucznia od ustalonej przez nauczyciela oceny może odbywać się wyłącznie w trybie określonym w wewnątrzszkolnym systemie oceniania.

IV. Kontrakt między nauczycielem a rodzicem

1. Nauczyciel informuje rodziców o wymaganiach i kryteriach oceniania.
2. Na bieżąco informuje o aktualnym stanie rozwoju i postępach w nauce.
3. Dostarcza wiadomości o uzdolnieniach lub trudnościach ucznia w nauce.
4. Daje wskazówki do pracy z uczniem.

V. Uwagi końcowe

Przedmiotowy system oceniania podlega ewaluacji pod koniec roku szkolnego oraz na zakończenie każdego cyklu edukacyjnego.